

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 190

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 190", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 162.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holb11val-shoot-workid63643.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

EPISTOLA CXC.

Til **

Min Herre skriver, at han udi de tvende Maaneder, som han sidst var udi Kiøbenhavn, stedse bivaanede vore Danske Skue-Spill; men beklager sig, at de samme Comoedier saa ofte blive igientagne, og meener at man burde opmuntre studerende Personer, enten at oversette de nyeste Franske eller Engelske Comoedier, eller at udarbejde nogle Originaler. Hvad Oversættelser af de nyeste Stykker angaaer, da er saadant ofte forsøgt; men Stykkerne have ingen Fremgang havt paa vor Skue-Plads; saa det synes, at Konsten er uddøed med Moliere. Man kunde vel her til svare, at den liden Fremgang de nye oversatte Skue-Spill have havt, maa heller tilskrives vore Tilskuers slette Smag, end Stykkerne selv, helst saasom det er bekiendt, at mange af de nye Skue-Spill, sær de Touches, ere forestillede med stor Applausu paa den Franske Skue-Plads. Men jeg drister mig, uden Vanitet, at sige, at vore Nordiske Tilskuere, helst af Middelstand, ere langt beqvemmere Dommere herudi, end de Parisiske: Thi hvis de første ikke have saa fiin Smag som de sidste, saa have de den dog ikke saa selsom og fordærved. Til Beviis her paa er dette: Vor Almue her, som ikke spørger, hvo der er Autor til et Stykke, der forestilles, haver stedse funden Behag udi Molières Comoedier, og derimod vraget de nye oversatte Stykker. Saasom nu alle Nationer have holdet Molières Skue-Spill for Mesterstykker, og vore Nordiske Tilskuere ikke kand fordøje uden gandske faa af de Comoedier, som ere giorte efter Molières Tiid, saa kand man ikke andet end fælde god Dom over deres Smag, og holde for, at den Priis, som de Franske sætte paa deres nyere Stykker, rejser sig af en særdeeles u-naturlig Behag udi Spectacler, som adskillige fremmede Folk, ja og nogle Franske selv have mærket, og lastet. Thi, ligesom ingen kand bedre dømme om Rosens yndige Lugt, end den, hvis 163

Næseborer ej ere blevne forstoppede af Snus-Tobaks idelige Brug; og, ligesom ingen kand finde Smag udi den lifligste Viin, der haver vænnet sig til Caffée, og ladet sig indbilde, at det Vand, som kaages paa brændte Bønner, er langt angennemere: Saa ere de de beqvemmeste Dommere udi sindrige Skrifter og Skuespill, som endnu have deres naturlige Smag, og som af andre ikke have ladet sig overtale at renoncere derpaa. Dog grunder jeg ikke mine Domme eene her paa; thi jeg setter alle Præjudicia tilside, og læser de fleeste nye Skuespill: Men det er med stor Nød, at jeg kand komme fort med Læsningen, og udvirkes intet andet dermed, end at jeg fatter end højere Tanker om Plauti og Molières Skuespill, end som jeg havde tilforn. Nogle af mine Venner, der saaledes have vænnet sig til den Parisiske Smag, at de have tabt deres egen, have tvunget mig til at læse adskillige nye, sær de Touches Comoedier, som de holde for Mesterstykker, men jeg finder dem langt fra at være Mesterstykker, at de fortiene end ikke at bære Navn af Skuespill; jeg seer, at de ikke have de Parter, hvoraf en Comoedie skal bestaae; jeg finder, at Hoved-Charactererne sielden ere vel udførte. Jeg seer alleene nogle usammenhængende Scener, som ikke sigte til Scopum og et Stykkes Denouement: Jeg finder nogle tørre Samtaler, som ikke kand sætte nogen Tilskuer i Bevægelse. Alt hvad jeg kand rose, er Stiilen og nette Franske Vers: Men saadant gjør ingen Comoedie. Forsøg kun at lade oversætte det prægtigste af de Touches Skuespill paa solut Dansk, saa skal min Herre befinde, at det ikke vil blive til andet, end det som jeg haver sagt, og at det ikke vil tiene til andet, end at dysse Tilskuere i Søvn. Molières Comoedier derimod, skiønt de ogsaa tabe ved saadanne Oversættelser, blive dog altid behagelige Comoedier. Dette er mit Betænkende, saa vidt de nye Skuespills Oversættelser angaaer. Hvad Originaler anbelanger, da som Erfarenhed lærer, at utallige Autores forgieves og med liden Lykke have arbeidet derpaa, da raader jeg ingen at vove sig paa det Farvand. Mand kand sige, at fra Plauti 164

Alder indtil Moliere, som gjør en Tiid af 2000 Aar, intet anseeligt Skuespill, som bekiendt er, haver været kommet for Lyset. Thi hvad Terentii Comoedier angaaer, da er jeg ikke af Meening med dem, som gjøre saa stort Væsen deraf, indtil at præferere dem for Plauti Skuespill: Thi den Geist, den Festivitet, som er Siælen udi en Comoedie, og som gjør en Skue-Plads levende, fattes her. Vel er sandt, at Stilen er net, og Charactererne vel udførte; men saadant er noget, som mange andre kand succedere udi, efterdi det udfordrer kun Arbejde og en slags Skiønsomhed. Men at skrive saadanne Skuespill som Plauti, dertil udfordres særdeeles naturlig Gave, som hos gandske faa Mennesker findes. Min Herre vil maaskee ansee det som en Formastelse, at jeg viger fra saa mange, saavel lærde som skiønsomme Mænds Domme herudi. Men rnon lærde og skiønsomme Mænd just ere Kiendere af Skuespill? Ingen bør eller kand fortænke mig, om jeg herudi præfererer Molières Kiendelse for det heele Parisiske Universitets Betænkning. Man seer, at denne store Comdie-Skriver fornemmeligen haver søgt at imitere Plautum, uden at rette sig efter de Critiqver, som derover af lærde Mænd ere faldne. Man seer, at af alle de gamle Stykker, som han haver foretaget sig at oversætte og pynte paa, han ingen haver taget af Terentio, men alleene af Plauto: Og kand man sige, at Plauti Amphitruo, Aulularia og Menechmi ere endnu de største Skuespill, som vi have. Ingen kand domme om et Skuespill, uden den der haver udstuderet et Theatrum, og af Erfarenhed mærket, hvad Virkning en Comoedie gjør paa Skue-Pladsen: Og, naar saa er, kand man ikke meget reflectere paa deres Domme, der sidde hiemme og criticere udi deres Skrifer-Stuer, uden at have seet et Skuespills Forestilning; thi de samme kand ikke dømme uden om Stilen, om Moralske Sententzer, og et Stykkes Regularitet, da Erfarenhed lærer, at en Comoedie, som efter alle Academiske Regler er indretted, dog ingen Comoedie er. Thi mangt et

Skuespill, som ved Læsning synes at være af ingen Betydelse, haver den fortreffeligste Virkning paa 165 Skue-Pladsen. Et Skuespils Vægt og Gyldighed grunder sig derfor ikke paa lærde Journalisters Critiqver, men paa Tilskuernes Applausu: naar jeg siger Tilskuerne, meener jeg alleene saadanne, som have en naturlig og ufordærved Smag. Det er af saadanne Tilskueres Applausu, at jeg haver fatted nogle gode Tanker om mine egne Skue-Spill, eftersom jeg haver seet dem paa vore Skue-Pladse at holde Stand med Molieres Comoedier, da de fleeste andre oversatte Stykker ingen Stik have kundet holde. Om ellers den gode naturlige Smag, som vore Tilskuere hidindtil have havt, vil holde længe ved, derom kand jeg ingen Forsikkring give. Thi det synes, at visse Folk arbejde paa at fordærve den, ved at recommendere Spectacler, som ere meere for Øjne end Ørene; At en Deel af vore fornemme Damer finde ingen Smag udi vore Originaler og indenlandske Skue-Spill, kand fornemmeligen tilskrives Franske Gouvernanteres Catechisation og Optugtelse: Thi de holdes fra Barendommen til Franske Bøgers Læsning, og hører stedse tale om Parisiske Moder og Noder, saa at det derfor er ingen Under, at de ingen Smag finde udi et Skue-Spill, med mindre de see en Fransk galonnered Marquis forestilled paa Skue-Pladsen. Middel-Stands Folk derimod, hvis Smag er ikke bleven fordærved, finde meest Smag udi de Stykker, som criticere Landets Skikke og Sæder, og meener jeg, at den Smag er bedre og naturligere. Jeg forbliver etc.